

Voorstel subsidieaanvraag

1 december 2021

INLEIDING

Met de komst van de Omgevingswet vindt er een verschuiving van verantwoordelijkheden van de provincie naar de gemeenten plaats als het gaat om de vaste bodem. Gemeenten worden bevoegd gezag voor bodemtaken. Waar nu nog het bevoegd gezag Wet bodembescherming (veelal de provincie) meldingen en plannen voor grondverzet in ernstig verontreinigde grond goedkeurt, is dit na de inwerkingtreding van de Omgevingswet de taak van de gemeente. En zo zijn er meer VTH-taken in dit kader die moeten worden georganiseerd.

We worden ons daarnaast steeds meer bewust dat het bodem-watersysteem aan de voorkant van ruimtelijke opgaven betrokken gaat worden. Dit om problemen te voorkomen en kansen te benutten die de bodem en ondergrond biedt. De Omgevingswet biedt decentrale overheden de mogelijkheid om bodem en ondergrond op meer integrale wijze te betrekken bij ruimtelijke vraagstukken. De wijze waarop bodem en ondergrond een rol moet spelen binnen ruimtelijke vraagstukken (verbrede bodemtaken) is niet altijd even duidelijk en verdient daarom ook aandacht naast de genoemde uitwerking van de traditionele bodemtaken onder de Omgevingswet.

Vandaar dat de provincie Gelderland de nieuwe bevoegde gezagen wil faciliteren bij haar taken en nieuwe opgaves onder de Omgevingswet en stelt daarbij 50.000 euro per gemeente beschikbaar. In het kader van deze subsidie en om gemeenten te ondersteunen heeft de Omgevingsdienst Veluwe & IJssel (OVIJ) een voorstel opgesteld. Met voorliggend voorstel willen de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Epe en Voorst - in samenwerking met de Omgevingsdienst Veluwe en IJssel (OVIJ) invulling geven aan de wijze waarop subsidiegelden voor deze 4 gemeenten worden benut.

INDIENINGSVEREISTEN

De provincie geeft als toelichting dat de subsidieaanvraag kan worden ingediend voor o.a.:

- Het oplossen van knelpunten rond de overdracht van bodemtaken (denk aan inhoudelijke of procesmatige vraagstukken of de implementatie van bodem en ondergrond in de omgevingsvisie, programma's of het omgevingsplan)
- Advies en kennisdeling over het organiseren van de bodemtaken in de gemeentelijke organisatie.

Voorwaarden subsidieregeling:

- De subsidieregeling is primair bedoeld voor Gelderse gemeenten;
- Per gemeente is een bedrag van 50.000 euro beschikbaar;
- Gemeenten mogen de omgevingsdienst mandateren om deze subsidie in te dienen;
- Een gezamenlijke aanvraag is mogelijk;
- Globaal plan en kostenraming moet worden meegeleverd;
- Inwisselbaar tijdens de uitvoering;
- Inzet capaciteit omgevingsdienst of externen mogen in de aanvraag worden meegenomen.

INHOUD VOORSTEL

In het subsidievoorstel wordt onderscheid gemaakt tussen werkzaamheden ten aanzien van twee hoofdsporen, te weten:

1. de traditionele bodemkwaliteitszorg en;
2. het spoor verbrede bodemtaken.

Uiteraard is het zaak om in de uiteindelijke organisatie deze sporen met elkaar te verenigen opdat duurzaam bodembeleid wordt gevoerd die invulling geeft aan de maatschappelijke opgaven.

1. Traditionele bodemkwaliteitszorg

Op het gebied van het zorgdragen voor en gezonde leefomgeving stromen vanuit het Aanvullingsspoor Bodem diverse wet- en regelgeving over naar de Omgevingswet.

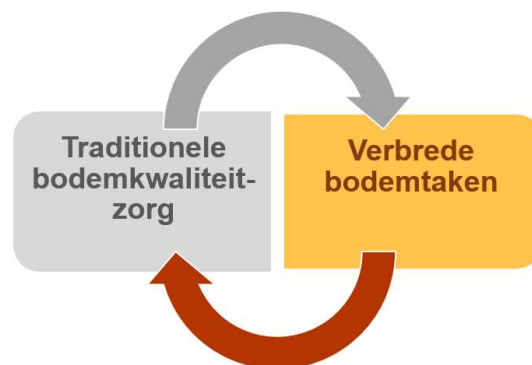
Dergelijke regelgeving heeft betrekking op de traditionele bodemkwaliteitszorg binnen Nederland. Zoals aangegeven lagen de bevoegdheden voor de ernstige historische bodemverontreinigingen jarenlang bij het Rijk en provincies en met de komst van de Omgevingswet worden gemeenten primair verantwoordelijk voor alle bodems (met uitzondering van de situaties die tot het overgangsrecht behoren). Hiervoor dienen gemeenten zich adequaat voor te bereiden en de eigen organisatie mogelijk erop aan te passen. Voor de gemeenten binnen de regio Veluwe en IJssel is dit een nieuwe taak, waar zij nog geen ervaring mee hebben. Om zorg te dragen dat het milieubeleid op adequate wijze blijft worden uitgevoerd, wensen de betrokken gemeenten het gros van het te besteden budget aan deze opgave besteden. Aan de hand van een vijftal focuspunten wensen de gemeenten, samen met de OVIJ, na te gaan hoe het werk verandert en hoe de organisatie hier op moet inspelen.

De vijf focuspunten betreffen:

1. Bodemtaken Omgevingswet
 - a. VTH taken (wat betekent de overgang van verantwoordelijkheden voor vergunning, toezicht en handhaving op milieubelastende activiteiten?)
 - b. Hoe landen deze VTH taken binnen het instrumentarium van de Omgevingswet?
 - c. Kwaliteitscriteria en risico-gestuurd werken (hoe worden binnenkomende meldingen beoordeeld en op welke wijze worden deze vervolgens geprioriteerd naar risico, zodat op gerichte wijze de toezicht en handhaving kan plaatsvinden).
2. Verhouding taakverdeling OD/gemeenten/provincie
 - a. Rolverdeling (advies/toezicht).
 - b. Inrichten organisatie en werkprocessen.
 - c. Capaciteit.
 - d. Financiën.

Voor zowel de gemeenten als de OVIJ is van belang dat snel duidelijkheid ontstaat in de verdeling van taken en te volgen werkprocessen vanwege de startdatum 1 juli 2022. Voor OVIJ is van belang is dat de werkprocessen binnen het werkgebied zoveel mogelijk uniform zijn. Voor gemeenten kan dat anders liggen, als zij bijvoorbeeld maatwerk willen om een bodemambitie te stimuleren. Zowel uniformiteit als maatwerk hebben voor- en nadelen, die met elkaar afgewogen moeten worden.

Bodemtaken

3. Aanpassing tijdelijk deel Omgevingsplan en omgaan met bruidsschat
 - a. Nota bodembeheer (analyse welke gebiedsspecifieke regels er nu zijn in het gemeentelijke bodembeleid en in hoeverre deze moeten worden behouden of aangevuld).
 - b. Instructieregels provincie.

In het kader van dit focuspunt wordt een analyse gemaakt van welk gebiedsspecifiek beleid geldt binnen de Nota bodembeheer van de gemeenten. Er wordt gekeken in hoeverre dit beleid moet worden behouden, aangepast of aangevuld. Dat laatste kan het gevolg zijn van instructieregels die de provincie maakt. Zowel het beleid uit de Nota bodembeheer als de instructieregels moeten vervolgens landen in het Omgevingsplan (maar dat hoeft niet persé voor 1 juli 2022).

4. Ontwikkeling staalkaart definitief Omgevingsplan
 - a. Overzichtelijk beleid.
 - b. Uniform beleid.

Aan de hand van het casco omgevingsplan van het VNG en de juridische frames zoals opgesteld binnen het programma Bodembeheer van de Toekomst worden gebiedsgerichte staalkaarten uitgewerkt die op uniforme wijze invulling geven op de bodemambities binnen de gemeenten. Deze staalkaarten kunnen tevens worden gehanteerd om voor verbrede ondergrondthema's nadere invulling te zoeken. Voor OVIJ en initiatiefnemers in de bodem is van belang is dat dit beleid binnen het werkgebied zoveel mogelijk uniform is uitgewerkt. In het traject is het van belang vast te stellen of het uniforme bodembeleid strookt met de duurzaamheidsambities van de gemeente.

5. Bodeminformatiesysteem (BIS)

Het BIS vormt het digitale informatiesysteem aan de hand waarvan VTH taken worden uitgevoerd. Voor adequaat beleid dient het BIS op orde te zijn en dient hiermee te kunnen worden gewerkt.

Daarom worden in algemene zin de volgende vragen gesteld:

- a. Welke data / kennis is nodig voor adequate uitvoering van de taken (zie eerste punt)?
- b. Welke data ontbreekt of is onvoldoende uitgewerkt in het BIS?
- c. Op welke wijze dienen alle data samen te komen in het BIS?
- d. In hoeverre is het BIS toegankelijk voor OD en gemeenten?
- e. Hoe is het BIS te verenigen met het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)?
- f. Moet data uit de eigen BIS worden verenigd met het BRO en hoe?

Zodra de BIS op orde is, zowel qua kwaliteit als beschikbaarheid, kan onderzocht worden of afstemming met andere bodemdata te maken is.

2. Verbrede bodemtaken

Nederland - en daarmee ook de regio Veluwe en IJssel - staat aan de vooravond van grootschalige transitie, waar de bodem en ondergrond een essentiële rol in spelen. De taken en verantwoordelijkheden omtrent deze transitie zijn nog niet specifiek verwoord. Om hier een beter beeld bij te krijgen wensen de aangesloten gemeenten met concrete casussen te werken en zo na te gaan in hoeverre dit het dagelijks werk binnen de bodemafdeling van de gemeenten en OVIJ raakt. Iedere gemeente heeft hiervoor een casus aangereikt, waarbij de gemeenten van elkaar kunnen leren.

Het voorstel is om aan de volgende casussen te werken:

- Driedimensionale ordening en concurrerend ruimtegebruik;
- Invloed van ingrepen op het bodem- en watersysteem;
- De rol van de bodem en ondergrond bij adaptatie aan weersextremen en klimaatverandering;
- VTH in breed perspectief.

Driedimensionale ordening en concurrerend ruimtegebruik (aansluitend op focuspunten 2, 4 en 5)

Driedimensionale ordening en concurrerend ruimtegebruik in relatie tot energieopgaven.

In het kader van de energietransitie wordt nadrukkelijk gekeken naar een ander gebruik van de fysieke leefruimte. Ook in geval van de bodem en ondergrond wordt enerzijds gekeken naar mogelijkheden omtrent de warmtetransitie, maar anderzijds wordt de ondergrond (net als nu) ingezet om energie, water en andere stoffen te transporteren. In de gemeente Apeldoorn wordt bijvoorbeeld gewerkt aan de wijk Kersschoten. Conform de transitievisie warmte moet deze wijk worden aangesloten op een collectief warmtenet in de bodem onder de wijk. Toch is weinig aandacht besteed aan de eigenschappen van de ondergrond. Vragen die hierbij spelen zijn:

- Wat is al aanwezig in de bodem en zijn er knelpunten in de bodem die een warmtenet belemmeren?
- Waar is ruimte en welke ruimte reserveren we en wat zijn de consequenties voor ander gebruik (concurrentie of koppelen)?
- Welke (mee)koppelkansen zijn er om ook andere opgaven het hoofd te bieden?
- Welke informatie over de ondergrond is beschikbaar en waar? Kan dit ook in het BIS moeten landen?
- (Wat te doen met het huidige gasnet?)
- Hoe regisseren we dit onder de Omgevingswet?
- Welke rol heeft de OVIJ in deze? Waar is de rol van de OVIJ adviserend en waar toetsend? Hoe en waarop moet door de OVIJ worden getoetst?

Invloed van ingrepen op het bodem- en watersysteem (aansluitend op focuspunten 2, 4 en 5)

Als gevolg van de maatschappelijke opgaven waar we voor staan wordt steeds meer gekeken naar hoe de bodem en ondergrond hierin een rol kunnen spelen. Voor de warmtetransitie binnen de gebouwde omgeving zijn bodemenergiesystemen mogelijk een oplossing. Voor de aanleg van dergelijke systemen dient in de bodem te worden geboord. Wat het gevolg is voor het bodem- en watersysteem is niet altijd duidelijk, zeker niet als het gaat om de aanleg van bodemenergie op grote schaal. Zo ligt er onder het overgrote merendeel van de gemeente Voorst een relatief ondiepe kleilaag. Deze kleilaag beschermt de bebouwing tegen kwelwater van de Veluwe en de IJssel. Het doorboren van deze laag ten behoeve van bodemenergiesystemen levert mogelijk een risico met wateroverlast of -onderlast. Om beter grip te krijgen op de risico's van (grootschalige) aanleg van bodemenergiesystemen dient een analyse van de ondergrond te worden gedaan, waarbij vragen worden beantwoord als:

- Hoe werkt het bodem- en watersysteem?
- Welke kenmerken zijn bepalend voor het duurzaam functioneren van het bodem-watersysteem in dit gebied?
- Hoe kunnen we het goed functioneren borgen onder de Omgevingswet gegeven alle activiteiten voor maatschappelijke opgaves?
- Wat is de ontstaansgeschiedenis van het gebied? (denk aan stuwing door ijs en de scheefstelling van bodemlagen als gevolg ervan)
- Wat is de grondwaterdynamiek en waar vindt kwel plaats?
- Hoe beïnvloeden boringen het systeem?

Als resultaat voorziet de regio Veluwe en IJssel een risicokaart op basis waarvan de gemeente een gewogen beslissing kan nemen aangaande het wel of niet aanleggen van bodemenergie (of anderzijds hoe mitigerende maatregelen kunnen worden genomen). Samenwerking dient hierbij te worden gezocht met het waterschap Vallei en Veluwe.

De rol van de bodem en ondergrond bij adaptatie aan weersextremen en klimaatverandering (aansluitend op focuspunten 2, 4 en 5)

Ondanks de inspanningen om klimaatverandering te mitigeren, zullen in de toekomst klimaatextremen plaatsvinden als gevolg van de opwarming van de aarde tot dusver. Eén van de gevolgen van klimaatverandering is het frequenter optreden van intensere vormen van neerslag. Het bodem- en watersysteem moet in samenwerking met de afwatering zorgdragen dat gebieden niet overstromen. De vraag die in deze casus wordt gesteld, is in hoeverre de bodem kan worden gebruikt om hemelwater af te voeren (infiltratie) en of dat wellicht leidt tot andere problemen. Deze vraag speelt omdat er steeds meer geluiden de ronde doen binnen de gemeente Brummen (en andere gemeenten) dat regenwater wordt afgekoppeld van het rioleringsstelsel, terwijl ook bekend is dat deze gemeente is gevestigd op een slecht doorlatende kleilaag. De volgende vragen moeten met deze casus een antwoord krijgen:

- Wat is de directe aanleiding om regenwater af te koppelen en zijn er andere oplossingen?
- Indien hard wordt ingezet om zoveel mogelijk water in de bodem te laten draineren, welke effecten treden dan op?
- Is het mogelijk om overtollig hemelwater in het buitengebied op te vangen?
- Wat is het effect van de afkoppeling op bodemverontreinigingen? (denk aan zink en asbest dat de bodem in zou kunnen lopen)
- Welke kennis van het bodem-watersysteem is van belang voor het treffen van klimaatmaatregelen?
- Hoe wordt dit gebruikt in de huidige besluitvorming over klimaatmaatregelen?
- Hoe kan deze afweging worden geborgd bij de keuze van klimaatmaatregelen?

DSO testomgeving (aansluitend op focuspunten 1, 2 en 5)

Het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) is bedoeld als samenhangende, eenduidige en toegankelijke informatiebron. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet worden overheden dan ook verplicht om op verschillende onderdelen van het DSO aan te sluiten. De gemeente Epe wil daarom graag onderzoeken hoe rijksregels met betrekking tot bodemgerelateerde activiteiten uit het Bal (Aanvullingsbesluit bodem) zijn of zouden moeten vertaald naar het DSO. Hiervoor zijn de volgende deelvragen uitgewerkt:

- Hoe zijn de regels zichtbaar voor initiatiefnemers?
- Hoe worden verschillen tussen juridische en toepasbare regels weergegeven?
- In hoeverre kunnen we als gemeente (samen met de OVIJ) zelf de digitale omgeving vormgeven?
- Welke middelen zijn nodig om het DSO optimaal in te vullen?
- Op welke wijze kan worden geborgd dat meldingen met betrekking tot bodemgerelateerde activiteiten tijdig landen bij de gemeenten en OVIJ, zodat advies en toezicht goed kan worden ingericht?
- Hoe kan op basis van de DSO op soepele wijze de vergunningverlening plaatsvinden?

Het uiteindelijke doel van deze casus een definitieve DSO inrichting te komen voor de bodemgerelateerde regelgeving.

WERKWIJZE

Voor de uitvoering van de werkzaamheden zoals bovenstaand beschreven gelden de volgende uitgangspunten:

- Coördinatie ligt bij de OVIJ;
- Uitvoering van de werkzaamheden met betrekking tot de bodemkwaliteitszorg geschiedt door middel van een aantal werksessies (n = 5) en gerelateerde tussenproducten;
- De casussen ten behoeve van de verbrede taken vinden eveneens plaats in afzonderlijke werksessies waar specialisten op het thema (van de gemeenten en extern) bij aanschuiven. Het idee hierbij is om de werksessie in te steken aan de hand van een intervisie-vorm;

- Naast de werksessies worden analyses uitgevoerd, waarvoor capaciteit uit de OVIJ en externen voor wordt aangesproken.

Gezien het feit dat de omschreven onderwerpen raken aan belangrijke opgaven waar de gemeenten voor staan, is het de bedoeling om diverse werkzaamheden synchroon te laten verlopen en dat producten als werkdocument worden geactualiseerd. Naast de gemeenten wordt de provincie actief betrokken.

PROCESAFSPRAKEN

De gemeenten Apeldoorn, Brummen, Epe en Voorst hebben de intentie afgegeven om de subsidie gezamenlijk te besteden aan bovenstaande onderwerpen. De OVIJ heeft als uitvoerende, controlerende en adviserende organisatie een belangrijk aandeel bij de uitvoering van de werkzaamheden. Zij coördineren het werk en dragen zorg dat de gemeenten op actieve wijze betrokken blijven. Met dit voorstel geven de gemeenten het mandaat aan de OVIJ om de coördinatie en uitvoering van de bovenstaand beschreven werkzaamheden uit te voeren.

Gezien de taken en verplichtingen die via het Aanvullingsbesluit bodem bij de gemeenten terechtkomen, is de wens om voor de het traditionele bodemkwaliteitsspoor 120.000 euro te besteden. De overige 80.000 euro wordt verdeeld over de casussen die zich wat meer op de verbrede bodemtaken richten.

Iedere gemeente dient een kopie van voorliggend voorstel in bij haar gemeentebestuur ter vaststelling en legt de ontvangen subsidie in een gezamenlijk beheerde pot.

